

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Oslo, 12. mai 2023

Innspill til nasjonal oppfølging av den internasjonale naturavtalen

Vi viser til klima- og miljøminister Esben Barth Eides invitasjon til innspillsmøte om nasjonal oppfølging av den internasjonale naturavtalen som bli inngått i Montreal. Norsk Friluftsliv hadde dessverre ikke anledning til å delta på dette møtet, men sender med dette et skriftlig innspill.

Norsk Friluftsliv er paraplyorganisasjon for de 18 store frivillige friluftslivsorganisasjonene med nærmere en million medlemskap. Vår oppgave er blant annet å ivareta friluftslivets interesser, herunder naturen som en grunnleggende forutsetning for friluftslivet og vår egen eksistens.

Innledning

Verdens ledende forskere er tydelig i sine konklusjoner; vi mennesker driver en rovdrift på naturen på en måte som ødelegger selve grunnlaget for vår økonomi, matsikkerhet, helse og livskvalitet. Med andre ord, vi tærer på naturkapitalen og kaller det verdiskapning. Dette har ført til at vi har havnet både i en klimakrise og en naturkrise. Norsk Friluftsliv er derfor glad for at Norge tok en ledende rolle i forhandlingene i Montreal og fikk på plass en ambisiøs og forpliktende naturavtale.

Utfordringen nå blir å få på plass en nasjonal ambisiøs og forpliktende oppfølging, som faktisk får effekt. Det har ikke manglet på planer og gode tiltak over lang tid, men viljen og evnen til gjennomføring har vært totalt fraværende. For eksempel har det vært byggeforbud i 100-meterebeltet langs sjøen siden 1954, uten at det har hatt noen særlig virkning. Aichi-målene fra 2010 er dessverre også et godt eksempel på dette, der Norge ikke nådde et eneste et av de 20 målene innen fristen i 2020.

FN er klare på at det er behov for gjennomgripende samfunnsendringer hvis vi skal klare å stoppe naturtapet og hindre en klimakrise. Det er derfor avgjørende å få på plass en ambisiøs og forpliktende nasjonal oppfølging av naturavtalen, som står i forhold til alvoret i situasjonen. Det er også avgjørende at vi ser klimakresen og naturkrisen i sammenheng.

Nasjonal oppfølging

For at den nasjonale oppfølgingen av naturavtalen skal få den nødvendige effekten, er det noen overordnede mekanismer som må på plass, og som må omfatte alle samfunnssektorer:

- Tiltak for å løse klimakrisen, inkludert energitiltak, kan ikke gå på bekostning av naturen.
- Naturen må få et mye sterkere juridisk vern, slik at skrankene for nedbygging av natur blir avgjørende høyre enn i dag.
- Det må settes klare nasjonale operative mål, som følges opp med konkrete tiltaksplaner og tidsangivelse for gjennomføring.
- Det må etableres effektive kontroll- og oppfølgingsmekanismer som gjør at tiltakene faktisk gjennomføres og målene nås.
- Manglede oppfølging må få klare og effektive konsekvenser.
- Sivilsamfunnet, herunder natur- og friluftslivsorganisasjonene, må sikres en rett til medvirkning i relevante beslutningsprosesser.

Kommunene, som er planmyndighet etter plan- og bygningsloven, vil ha en nøkkelrolle i dette arbeidet. Kommunene må derfor settes i stand til å ta denne rollen, i tråd med alvoret i situasjonen. Dette vil blant annet krever at:

- kommunene tilføres til å tilstrekkelig kompetanse og kapasitet på lovverk, arealplanlegging, natur, klima og friluftsliv,

- det innføres økonomiske mekanismer, som gjør at det lønner seg for kommunene å ta vare på natur, framfor å bygge den ned, slik det faktisk er i dag.

Noen viktige prinsipper/tiltak for arealforvaltningen, som må på plass i den nasjonale oppfølging av naturavtalen:

- Arealnøytralitet må være et overordnet nasjonalt prinsipp i all arealplanlegging. For å oppnå dette, må det utvikles og innføres nasjonale, regionale og kommunale arealregnskap, slik at vi vet hva vi har, hva som er viktig å ta vare på og eventuelt hva vi velger å bygge ned.
- Forvaltning av norsk natur må foregå gjennom mer helhetlig planlegging, færre enkeltvedtak og mindre sektorstyrt.
- Fortetting innenfor allerede bebygde områder og gjenbruk og forbedring av eksisterende bygninger og infrastruktur prioriteres, framfor nedbygging av nye natur- og friluftslivsområder.
- Natur- og friluftslivsområder i og rundt byer og tettsteder må sikres, både gjennom kommuneplanens arealdel, ved fastsetting av langsiktige utbyggingsgrenser og gjennom forvaltningsplaner.
- Det må utarbeides regionale planer for viktige fjellområder utenfor verneområdene, og fastsettes langsiktige utbyggingsgrenser i fjellområder med et stort utbyggingspress.
- Nedbyggingen av strandsonen må stanses, og allmennhetens tilgang til strandsonen må sikres og forbedres.
- Det må sikres tilstrekkelig vern av alle typer natur (representativt utvalg), i tråd med naturavtalens mål om 30 %.
- Skogen, som ikke vernes, må forvaltes på en måte som ivaretar hensynet til friluftslivet, naturmangfoldet og klimaet.
- Det må legges til rette for naturbaserte løsninger for klimatilpasning, for å møte utfordringer som flom, skred, overvann, avrenning m.m., blant annet ved å sikre relevante naturområder.
- Viktige natur- og friluftslivsområder som er ødelagt, må restaureres, i tråd med naturavtalens ambisjoner. Dette gjelder for eksempel Oslofjorden, ødelagte myrer og regulerte vassdrag med manglende miljøkrav (vilkårsrevisjoner).
- Beslutningstakere og politikere på alle forvaltningsnivåer må sikres god kunnskap om natur, klima og bærekraftig forvaltning.
- For å ivareta nasjonale interesser i arealforvaltningen, må statsforvalterens innsigelsesmyndighet styrkes og ikke svekkes, (må være en del av kontroll- og oppfølgingsmekanismene som må på plass).

Vi ønsker lykke til med dette avgjørende viktige arbeidet, og ser fram til en kraftfull handlingsplan, som vil sikre en bærekraftig forvaltning av norsk natur for framtiden.

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Bente Lier
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning